

Piirustusten äärellä: ammatillisesta tiedosta neuvottelu rakennustyömaalla

Työelämän kieltä, kieli- ja vuorovaikutuskäytänteitä ja kielitaitotarpeita on viime vuosina tutkittu aktiivisesti niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Tämä tutkimusta ovat motivoineet havainnot ja kokemukset työelämän tekstualisoitumisesta (Scheeres, 2007) ja digitalisoitumisesta (Nissi & Lehtinen, 2022) sekä ihmisten lisääntyneen liikkumisen mukanaan tuomista kielellisistä muutoksista, jotka usein liittyvät työelämän englanninkielistymiseen mutta joskus myös työarjen monikielistymiseen (Gonçalves & Kelly-Holmes, 2020). Tutkimus on suurelta osalta kohdistunut asiantuntija-aloihin, joissa työ tapahtuu paljon vuorovaikutuksen, kielen ja tekstien parissa. Suorittavan tai fyysisen työn kielikäytänteitä on analysoitu vähemmän. Olemassa oleva tutkimus kuitenkin näyttää, että esimerkiksi rakennusalan työtehtävissä kielellä on usein tärkeä rooli (Härmävaara & Lilja, 2023). Kieltä tarvitaan työn kannalta kriittisissä hetkissä, kuten ohjeita annettaessa ja ongelmatilanteita ratkaistaessa. Myös erilaiset tekstit ovat tärkeä osa rakennustyön arkea, ja työssä tarvitaan monilukutaitoa (ks. Sulkunen, 2022; Schümchen & Lilja, 2024).

Analysoin tässä esityksessä vuorovaikutusjaksoja, joissa rakentajat sekä putki- tai sähköasentajat lukevat rakennuspiirustuksia. Rakennuspiirustukset ovat rakennustyössä keskeinen semioottinen objekti, jonka avulla jäsennetään ammatillista tietoa (esim. Suchman 1987; Latour 1987, 2005; Goodwin 2000). Piirustukset ovat myös esimerkki niin sanotuista ”rajapintaobjekteista” (boundary objects), sillä ne välittävät tietoa eri ammattiryhmien välillä (ks. Star & Griesemer 1989). Keskityn esityksessäni ensin analysoimaan sitä, millaisissa toimintakonteksteissa ja millaisin kielellisin ja kehollisin keinoin rakennuspiirustukset tehdään relevanteiksi vuorovaikutuksessa. Toiseksi tarkastelen, millainen rooli piirustukselle rakentuu neuvotteluissa.

Analyysi osoittaa, että piirustuksiin viitataan erityisesti ongelma- ja erimielisyystilanteissa ja niistä etsitään vastauksia työssä esille tulleisiin pulmiin tai tukea omille argumenteille erimielisyystilanteissa. Vaikka piirustuksiin suuntaudutaan ensisijaisesti ohjeina, niiden äärellä esitetään kuitenkin erilaisia tulkintoja siitä, miten niiden välittämät ohjeet tulisi ymmärtää. Ne voidaan myös kyseenalaistaa. Kaikkiaan piirustusten avulla neuvotellaan ammatillisesta tiedosta ja rakennetaan yhteistä käsitystä työprojektin etenemisestä. Analyysini pohjaa noin 60 tuntiin videonauhoituksia keskisuurelta rakennustyömaalta, ja analyysimenetelmänä on multimodaalinen keskusteluanalyysi.